

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

30 päivänä kesäkuuta 2005 *

Asiassa T-347/03,

Eugénio Branco, L^{da}, kotipaikka Lissabon (Portugali), edustajanaan asianajaja
B. Belchior, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään aluksi A. Alves Vieira ja A. Weimar,
sittemmin P. Andrade ja A. Weimar, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: portugali.

jossa kantaja vaatii yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta kumoamaan 23.10.2002 tehdyn komission päätöksen K(2002) 3455, jolla pienennettiin Euroopan sosiaalirahaston rahoitustukea, jota on haettu hakemuksella nro 870302 P3,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN
OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Vilaras sekä tuomarit F. Dehousse ja D. Šváby,

kirjaaja: H. Jung,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 18.1.2005 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asiaa koskevat oikeussäännöt

- 1 EY:n perustamissopimuksen 123 artiklassa (josta on tullut EY 146 artikla) perustetaan Euroopan sosiaalirahasto (ESR) työntekijöiden työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi sisämarkkinoilla ja siten osaltaan elintason nostamiseksi erityisesti ammatillisen koulutuksen avulla. EY:n perustamissopimuksen 124 artiklan ensimmäisessä kohdassa (josta on tullut EY 147 artiklan ensimmäinen kohta) veloitetaan komissio hoitamaan rahaston hallintoa.

- 2 Euroopan sosiaalirahaston tehtävistä 17 päivänä lokakuuta 1983 tehdyn neuvoston päätöksen 83/516/ETY (EYVL L 289, s. 38) 5 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaan rahaston tuki kattaa 50 prosenttia niistä menoista, joihin tukea voidaan myöntää, ilman että tuki kuitenkaan voi ylittää asianomaisen jäsenvaltion julkisen vallan rahoitusosuuden määrää.

- 3 Neuvosto antoi tämän päätöksen täytäntöönpanoa varten Euroopan sosiaalirahaston tehtävistä tehdyn neuvoston päätöksen 83/516/ETY soveltamisesta 17 päivänä lokakuuta 1983 asetuksen (ETY) N:o 2950/83 (EYVL L 289, s. 1).

- 4 Seuraavaksi neuvosto antoi 24.6.1988 asetuksen (ETY) N:o 2052/88 rakennerahastojen päämääristä ja tehokkuudesta ja niiden toiminnan yhteensovittamisesta keskenään sekä Euroopan investointipankin toiminnan ja muiden rahoitusvälineiden kanssa (EYVL L 185, s. 9). Tämän asetuksen nojalla neuvosto antoi 19.12.1988 asetuksen (ETY) N:o 4255/88 asetuksen (ETY) N:o 2052/88 soveltamisesta Euroopan sosiaalirahaston osalta (EYVL L 374, s. 21). Lisäksi se antoi 19.12.1988 neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4253/88 rakennerahastojen päämääristä ja tehokkuudesta ja niiden toiminnan yhteensovittamisesta keskenään sekä Euroopan investointipankin toiminnan ja muiden rahoitusvälineiden kanssa annetun asetuksen (ETY) N:o 2052/88 soveltamisesta (EYVL L 374, s. 1).

- 5 Asetuksen N:o 4255/88 10 artiklan 2 kohdalla on kumottu asetus N:o 2950/83, ”jollei asetuksen N:o 2052/88 15 artiklasta ja asetuksen N:o 4253/88 33 artiklasta muuta johdu”. Näiden kahden säännöksen mukaan aikaisemman lainsäädännön mukaisessa järjestelmässä esitetyt tukitoimia koskevat hakemukset oli tutkittava ja hyväksyttävä kyseisen lainsäädännön perusteella.

- 6 Asetus N:o 4255/88 on puolestaan kumottu Euroopan sosiaalirahastosta 12 päivänä heinäkuuta 1999 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1784/1999 (EYVL L 213, s. 5), jonka 9 artiklassa viitataan siirtymäsäännöksiin, joista on säädetty rakennerahastoja koskevista yleisistä säännöksistä 21 päivänä kesäkuuta 1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1260/1999 (EYVL L 161, s. 1) 52 artiklassa. Tässä säännöksessä säädetään erityisesti, että ”tämä asetus ei estä jatkamasta tai muuttamasta, mukaan lukien sen peruuttaminen kokonaan tai osittain, tukitoimea, jonka neuvosto tai komissio on hyväksynyt — — muun kyseiseen tukitoimeen 31 päivänä joulukuuta 1999 sovellettavan lainsäädännön perusteella”.
- 7 Kaikkien näiden säännösten yhteisvaikutuksesta seuraa, että asetusta N:o 2950/83 sovelletaan edelleen kyseessä olevaan tukeen ja että riidanalaisen päätöksen on oltava erityisesti sen mukainen.
- 8 Asetuksen N:o 2950/83 1 artiklassa luetellaan menot, joihin voidaan myöntää ESR:n tukea.
- 9 Asetuksen N:o 2950/83 5 artiklan 1 kohdan mukaan rahoitushakemusta koskevan ESR:n hyväksymispäätöksen perusteella maksetaan ennakkona 50 prosenttia tuen määrästä sinä päivänä, jona koulutushankkeen toteuttaminen on määrä aloittaa. Saman artiklan 4 kohdan mukaisesti tuen loppuosan maksupyyntöön on liitettävä yksityiskohtainen selvitys kyseisen hankkeen sisällöstä, tuloksista sekä rahoituskohdista. Asianomainen jäsenvaltio varmistaa maksupyyntöön sisältyvien tosiseikkoja ja kirjanpitoa koskevien tietojen oikeellisuuden.
- 10 Asetuksen N:o 2950/83 6 artiklan 1 kohdan mukaan silloin, kun ESR:n tukea ei ole käytetty hyväksymispäätöksessä vahvistettujen ehtojen mukaisesti, komissio voi keskeyttää tuen maksamisen, pienentää sen määrää taikka peruuttaa tuen varattuaan asianomaiselle jäsenvaltiolle tilaisuuden tulla kuulluksi. Tämän artiklan 2 kohdassa säädetään, että maksetut summat, joita ei ole käytetty hyväksymispäätöksessä asetettujen edellytysten mukaisesti, on palautettava.

- 11 Asetuksen N:o 2950/83 7 artiklan 1 kohdan mukaan sekä komissio että asianomainen jäsenvaltio voivat valvoa tuen käyttöä.
- 12 Lopuksi Euroopan sosiaalirahaston hoidosta 22 päivänä joulukuuta 1983 tehdyn komission päätöksen 83/673/ETY (EYVL L 377, s. 1) 7 artiklan mukaan jäsenvaltion on ilmoitettava komissiolle viipymättä tuen käytön tutkimisesta oletettujen väärinkäytösten vuoksi.

Asian tausta

- 13 Kantaja teki kaksi rahoitustukea koskevaa hakemusta, joiden määrät olivat 11 736 792 Portugalin escudoa (PTE) (hanke nro 870302 P3) ja 82 700 897 PTE (hanke nro 870301 P1) ja joista toinen koski aikuisille ja toinen nuorille tarkoitettuja koulutusohjelmia.
- 14 Kanne koskee näistä hankkeista ensimmäisen osalta tehtyä lopullista päätöstä.
- 15 Vastaaja hyväksyi 30.4.1987 tehdyllä päätöksellä ensimmäisen hakemuksen 5 809 712 PTE:n suuruisena.
- 16 Kantaja sai 24.7.1987 ESR:sta ennakkoa 5 809 712 PTE asetuksen N:o 2950/83 5 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

- 17 Vuoden 1988 heinäkuun alussa eli 1.1.–31.12.1987 järjestetyn koulutuksen jälkeen kantaja esitti Departamento para os Assuntos do Fundo Social Europeulle (Euroopan sosiaalirahastoa koskevia asioita käsittelevä virasto, jäljempänä DAFSE) tuen loppuosan maksupyynnöt.
- 18 DAFSE vahvisti asetuksen N:o 2950/83 5 artiklan 4 kohdan mukaisesti, että tässä maksupyynnössä olevat tosiseikkoja ja kirjanpitoa koskevat tiedot olivat oikein, ja se esitti komissiolle maksupyynnön 17.10.1988.
- 19 DAFSE pyysi kuitenkin 22.8.1988 Inspeção Geral de Finanças (yleinen rahoituksen tarkastuselin, jäljempänä IGF) tarkastamaan asetuksen N:o 2950/83 7 artiklan 1 kohdan mukaisesti tuen loppuosan maksupyynnön.
- 20 IGF totesi 5.5.1989 väärinkäytöksiä tapahtuneen. Ne koskivat yhtäältä kantajan EB — Contabilidade e Estudos Económicos L^{da}: lle (jäljempänä EB L^{da}) antamaa alihankintaa ja toisaalta määriä, jotka liittyivät kiinteistöjen maksueriin ja leasingosimusten vuokriin.
- 21 DAFSE ilmoitti vastaajalle keskeyttäneensä tukien loppuosan maksamisen päätöksen 83/673 7 artiklan perusteella.
- 22 IGF antoi 16.5.1989 kertomuksensa tiedoksi rikospoliisille.

- 23 DAFSE ilmoitti 30.7.1990 komissiolle, että se katsoi IGF:n suorittamien tarkastusten perusteella tietyt menot sellaisiksi, joihin ei voida myöntää tukea. Arvostellut seikat koskivat yhtäältä EB L^{da}:lle annettuun alihankintaan liittyviä kustannuksia ja toisaalta leasingsopimusten kustannuksia.
- 24 Samana päivänä päivätyillä kirjeillä DAFSE vaati kantajaa palauttamaan sille kymmenen päivän määräajassa ESR:n maksamat ennakot ja Portugalin tasavallan kansallisena osuutena maksamat ennakot.
- 25 Kantaja kysyi vastaajalta 30.5.1994 päivätyllä kirjeellään, miksi vastaaja ei vielä ollut tehnyt lopullista päätöstä näiden hankkeiden osalta.
- 26 Vastaja vastasi 16.6.1994 päivätyllä kirjeellään, että Portugalin viranomaiset olivat ilmoittaneet sille, että kyseisistä hankkeista suoritetaan tutkimus päätöksen 83/673 7 artiklan nojalla oletettujen väärinkäytösten vuoksi.
- 27 Kantaja vaati ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta kumoamaan päätöksen, jonka se väitti vastaajan tehneen ja jolla yhtäältä hylättiin ESR:n myöntämien rahoitustukien loppuosan maksupyyntö ja toisaalta pienennettiin näitä rahoitustukia ja veloitettiin kantaja palauttamaan ESR:n ja Portugalin tasavallan maksamat ennakot.
- 28 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jätti kyseisen kanteen tutkimatta asiassa T-271/94, Branco vastaan komissio, 11.7.1996 (Kok. 1996, s. II-749) antamallaan tuomiolla, koska komissio ei ollut ratkaissut pyyntöä loppumaksun suorittamisesta.

- 29 Vastaajalle ilmoitettiin 25.10.1996 tutkimusmenettelyn aloittamisesta Tribunal de Instrução Criminal da Comarca do Portossa (Porton alueen rikostutkintatuomioistuim) ESR:n rahoittamiin koulutushankkeisiin liittyvien tukien saamista ja väärinkäyttöä koskevan petoksen vuoksi.
- 30 Kantaja vaati 27.2.1997 päivätyllä kirjeellään, joka saapui komissiolle 3.3.1997, tätä tekemään päätöksen loppuosan maksupyynnön osalta.
- 31 Vastaaja lähetti 17.4.1997 DAFSElle tukien maksamisen keskeyttämistä koskevan päätöksen luonnoksen.
- 32 Kantaja vastaanotti jäljennöksen siitä 5.5.1997 ja esitti huomautuksensa kahdessa kirjeessä, jotka oli päivätty 19. ja 21.5.1997.
- 33 Kantaja nosti laiminlyöntikanteen. Tämä asia rekisteröitiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamossa numerolla T-194/97.
- 34 Komissio teki 17.2.1998 päätöksen kyseessä olevan rahoitustuen maksamisen keskeyttämisestä.
- 35 Kantaja nosti 26.5.1998 kumoamiskanteen tätä keskeyttämisspätöstä vastaan. Tämä asia rekisteröitiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamossa numerolla T-83/98.

- 36 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin yhdisti nämä kaksi kannetta yhdistetyissä asioissa T-194/97 ja T-83/98, Branco vastaan komissio, 27.1.2000 antamassaan tuomiossa (Kok. 2000, s. II-69). Se jätti laiminlyöntikanteen tutkimatta ja hylkäsi kumoamiskanteen.
- 37 Lissabonin Tribunal da relação (muutoksenhakutuomioistuin) totesi 4.5.2000, että kantajaa vastaan nostetut rikossyytteet ovat vanhentuneet.
- 38 Vastaajalle ilmoitettiin tästä 11.7.2001 päivätyllä kirjeellä. Kyseisen päätöksen johdosta DAFSE myös ilmoitti vastaajalle, ettei enää ollut aihetta olettaa, että tuen hakemisessa olisi tapahtunut väärinkäytöksiä. Se myös pyysi komissiota tekemään lopullisen päätöksen, jossa annetaan lupa loppumaksun suorittamiseen.
- 39 Komissio lähetti 8.1.2002 DAFSElle luonnoksen päätöksestä, jolla pienennetään tukea kyseessä olevassa asiassa. Se aikoi vahvistaa ESR:n tuen lopulliseksi määräksi 1 368 910 PTE.
- 40 DAFSE ilmoitti 24.4.2002 vastaajalle, ettei se esitä mitään väitteitä päätösluonnosta vastaan, ja se lisäsi, että kantaja oli vastaanottanut tiedoksiannon päätösluonnoksesta eikä ollut esittänyt sen sisällöstä huomautuksia.
- 41 Kantaja esitti kuitenkin huomautuksia, jotka saapuivat DAFSEen 7.5.2002.

- 42 Komissio teki 23.10.2002 päätöksen K(2002) 3455, joka koskee kantajalle myönnetyn tuen pienentämistä. Komissio esittää siinä seuraavaa: ”Loppumaksua koskevan pyynnön arviointi on tuonut esiin, että [EB L^{4a}] -yhtiö ei ole käyttänyt 2 012 647 PTE:n summaa hakemuksen 870302 P3 perusteella alun perin hyväksytystä 5 809 712 PTE:n suuruisesta kokonaistukimäärästä. Sen tilintarkastuskertomuksen perusteella, joka on mainittu — — 30.7.1990 päivätyssä kirjeessä, tukea on pienennettävä 2 428 128 PTE. Tuesta vähennetään näin ollen kyseinen määrä ja tueksi vahvistetaan 1 368 910 PTE.” Kyseessä on riidanalainen päätös.
- 43 Kyseinen päätös lähetettiin Portugalin viranomaisille heti seuraavana päivänä 24.10.2002, ja niiden tehtävänä oli ilmoittaa siitä kantajalle.
- 44 Tämän seurauksena Portugalin tasavalta vaati kantajaa palauttamaan ESR:n tukena 7 661,27 euron (1 535 946 PTE) suuruisen määrän.
- 45 Kantaja ilmoitti vastaanottaneensa riidanalaisen päätöksen ja edellä mainitun palautusvaatimuksen 31.7.2003.

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset

- 46 Kantaja nosti nyt käsiteltävänä olevan kanteen yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 9.10.2003 jättämälläan kannekirjelmällä.

- 47 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (viides jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn ja pyysi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 64 artiklan mukaisena prosessinjohtotoimena asianosaisia toimittamaan tiettyjä asiakirjoja ja esitti niille kirjallisia kysymyksiä. Asianosaiset toimittivat vastauksensa ja asiakirjat asetetussa määräajassa.
- 48 Asianosaisten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin suullisiin kysymyksiin kuultiin 18.1.2005 pidetyssä istunnossa.
- 49 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin
- kumoaa 23.10.2002 tehdyn komission päätöksen K(2002) 3455, jolla pienennettiin Euroopan sosiaalirahaston rahoitustukea, jota on haettu hakemuksella nro 870302 P3
 - velvoittaa vastaajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.
- 50 Vastaaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin
- hylkää kanteen
 - velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Tutkittavaksi ottaminen

- 51 On ilmeistä, että komissio on antanut kyseessä olevan päätöksen tiedoksi DAFSElle kirjeellä, jossa sille ilmoitettiin, että ESR:n tukea oli asetuksen N:o 2950/83 6 artiklan 1 kohdan nojalla pienennetty alun perin hyväksytyä alhaisempaan määrään.
- 52 Näin ollen riidanalainen päätös — vaikka se on osoitettu Portugalin tasavallalle — koskee suoraan ja erikseen kantajaa EY 230 artiklan neljännessä kohdassa tarkoitettulla tavalla, koska sillä estetään kantajaa saamasta osaa sille alun perin myönnetystä tuesta ilman, että jäsenvaltiolla olisi tältä osin omaa harkintavaltaa (asia C-291/89, Interhotel v. komissio, tuomio 7.5.1991, Kok. 1991, s. I-2257, 12 ja 13 kohta ja asia C-157/90, Infortec v. komissio, tuomio 4.6.1992, Kok. 1992, s. I-3525, 16 ja 17 kohta).
- 53 Vastaaja on — työjärjestyksen 114 artiklan 1 kohdan mukaista oikeudenkäyntiväitettä kuitenkaan esittämättä — lisäksi hämmästynyt siitä, että riidanalaisen päätöksen tekemisen ja sen kantajalle tiedoksiantamisen välillä on kulunut yhdeksän kuukautta. Se ihmettelee myös sitä, ettei kantaja ole pyytänyt selvitystä menettelyn etenemisvaiheesta, vaikka se oli ollut tietoinen päätösluonnoksesta 10.3.2002 lähtien. Vastaaja vetoaa tältä osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-151/95, INEF vastaan komissio, 30.9.1997 antamaan määräykseen (Kok. 1997, s. II-1541, 47 kohta).
- 54 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa ensinnäkin, että sen asianosaisen, joka vetoaa kanteen nostamiseen liian myöhään, on esitettävä määräajan kulumisen aloittavan tapahtuman päivämäärää koskeva näyttö (asia T-263/97, GAL

Penisola Sorrentina v. komissio, määräys 13.4.2000, Kok. 2000, s. II-2041, 47 kohta). Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voi jättää kannetta tutkimatta pelkkien vastaajan hämmästelyjen perusteella. Lisäksi kantajaa ei voida arvostella viiveestä, jolla Portugalin viranomaiset ovat antaneet riidanalaisen päätöksen sille tiedoksi.

55 Toiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellä 53 kohdassa mainitussa asiassa INEF vastaan komissio antamassaan määräyksessä (45 kohta) tosiasiallisesti todennut, että kantajan, joka saa tiedon itseään koskevasta toimesta, on sitä koskevan kanteen tutkimatta jättämisen uhalla pyydettävä teksti kokonaisuudessaan kohtuullisessa ajassa saadaksen täsmällisen tiedon toimen sisällöstä ja perusteluista. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin kyseisessä määräyksessä todennut, että kantaja oli saanut tiedoksi kirjeen, jossa komission lopullinen kanta oli ilmaistu yksiselitteisesti. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa kantaja ei kuitenkaan ole saanut tällaista kirjettä. Sille oli annettu tiedoksi ainoastaan päätösluonnos, josta se on esittänyt huomautuksensa. Näin ollen kantajalla ei ollut velvollisuutta ottaa selvää riidanalaisen päätöksen mahdollisesta tekemisestä.

56 Vastaajan kanteen tutkittavaksi ottamisen osalta esittämiä väitteitä ei näin ollen voida hyväksyä.

Aineellinen kysymys

57 Kantaja esittää neljä kanneperustetta. Ensimmäinen koskee asetuksen N:o 2950/6 artiklan 1 kohdan ja päätöksen 83/516 rikkomista. Toinen koskee saavutettujen oikeuksien loukkaamista. Kolmas kanneperuste perustuu luottamussuojan ja oikeusvarmuuden periaatteisiin. Neljäs kanneperuste koskee suhteellisuusperiaatteen loukkaamista.

- 58 Kahta ensimmäistä kanneperustetta yhdistää aineellinen arvostelu, joka niissä kohdistetaan riidanalaisen päätöksen pohjana oleviin perusteluihin. Näin ollen ne on tutkittava yhdessä.

A Ensimmäinen ja toinen kanneperuste, jotka koskevat yhtäältä asetuksen N:o 2950/83 ja päätöksen 83/516 rikkomista ja toisaalta saavutettujen oikeuksien loukkaamista

1. Asianosaisten lausumat

- 59 Kantaja väittää, että riidanalainen päätös on asetuksen N:o 2950 6 artiklan 1 kohdan ja päätöksen 83/516 vastainen. Se väittää myös, että sen tukihakemusta koskevalla hyväksymispäätöksellä on luotu sille subjektiivisia oikeuksia ja että sillä on näin ollen oikeus vaatia tuen maksamista.
- 60 Kantaja korostaa ensinnäkin, että koska se on saavuttanut säästöjä verrattuna komission alun perin hyväksymään määrään, se ei voi hyväksyä tuen lisävähennystä 2 965 124 PTE:oon.
- 61 Kantaja huomauttaa toiseksi, että riidanalaisessa päätöksessä arvostellaan sen turvautumista EB L^{da}:lle annettuun alihankintaan. Se esittää turvautuneensa EB L^{da}:n erikoispalveluihin sellaisen alihankintasopimuksen yhteydessä, joka koski opetushenkilökunnan hankkimista, tekniseen ja pedagogiseen avustamiseen sekä ammatinvalintaan liittyvien tehtävien suorittamista ja budjetin hallinnointiin ja valvontaan liittyviä tehtäviä. Alihankinta on sallittu sekä asetuksessa N:o 2950/83 että alkuperäisessä hyväksymispäätöksessä. Lisäksi EB L^{da}:n käyttämien oli mainittu tukihakemuksessa. Ei lisäksi pidä paikkaansa, että EB L^{da} olisi laskuttanut kantajalta

palveluita ”poikkeuksellisen korkeilla hinnoilla”, kuten IGF väittää 5.5.1989 päivätyssä kertomuksessaan. EB L^{da}:n laskuttamat opetushenkilökunnan kustannukset olivat Portugalin työvoimaministeriön hyväksymien kustannusten mukaisia, kun otetaan huomioon harjoittelijoiden opintojen taso. Sen muut suoritukset eli palvelut, jotka liittyivät suunnitteluun, kurssien valmisteluun, budjetin hallintoihin, ammatinvalintaan sekä tekniseen ja pedagogiseen avustamiseen, vastasivat markkinahintaa. Kaikki nämä menot on suoritettu Portugalin ja yhteisön lainsäädäntöjen mukaisesti; niitä koskeva suunnitelma oli esitetty tukihakemuksessa, eivätkä ne ole ylittäneet alun perin hyväksytyjä määriä. Nämä menot ovat myös perusteltavissa laskuilla ja muilla maksutositteilla. Lopuksi IGF ei ole ottanut huomioon veden ja sähkön kulutuksesta aiheutuneita kuluja, tiettyjen laitteiden kustannuksia eikä myöskään hallinnoinnista tai ulkopuolisen työvoiman käyttämisestä aiheutuneita kuluja. EB L^{da} on kuitenkin vastannut myös kaikista näistä kuluista.

- 62 Kantaja kiistää kolmanneksi käyttöomaisuuden maksueriin ja eri leasingsopimusten kustannuksiin tehdyt korjaukset. Se korostaa, että sen hakemusasiakirjassa, jonka komissio on hyväksynyt, laiteinvestointien ainoana tarkoituksena katsottiin olevan kyseessä oleva koulutushanke. Se on kuitenkin kirjannut maksuerät kymmenelle kuukaudelle, jotka vastaavat kurssin valmisteluajanjaksoa ja varsinaista koulutusta. Kantaja väittää lisäksi jakaneensa leasingsopimuksella hankittujen hyödykkeiden arvon leasingsopimuksen kattamien vuosien määrällä. Nämä toimenpiteet on suoritettu sekä sen ESR:lle tekemän hakemuksen että kyseisenä aikana voimassa olleiden Portugalin säännösten mukaisesti. Kantaja väittää myös, että Portugalin veroviranomaiset ovat hyväksyneet kaikki yhteen vuokrasopimukseen liittyvät leasingvuokrat, joten muidenkin leasingsopimusten kaikki vuokrat tulisi hyväksyä kokonaisuudessaan.

- 63 Kantaja tuo edellä esitetyn jatkona neljänneksi esiin muita ristiriitaisuuksia. Se huomauttaa, että opettajien palkat vuonna 1987 toteutetun toimenpiteen osalta on hyväksytty ”täysin mielivaltaisesti ja eri tavoin suhteessa muihin [sen] vuonna 1988 toteuttamiin toimiin”. Lisäksi DAFSE on hyväksynyt rahoituskelpoisiksi menoiksi harjoittelijoiden läsnäolopalkkiot ja tietyt maksuerät vuoden 1987 osalta, mutta ei vuoden 1988 osalta.

- 64 Kantaja korostaa viidenneksi, että se on jättänyt mainitsematta useita kustannuksia rahoitustuen loppuosan maksupyynnössä. Se vaatii kannekirjelmässään niiden huomioon ottamista.
- 65 Vastaaaja kiistää nämä väitteet ja väittää, ettei kanneperuste ole perusteltu.

2. *Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta*

a) Asetuksen N:o 2950/83 6 artiklan 1 kohdan ja päätöksen 83/516 rikkominen

- 66 Kantaja pyrkii osoittamaan asetuksen N:o 2950/83 6 artiklan 1 kohdan ja päätöksen 83/516 rikkomisen nojautumalla useisiin väitteisiin, jotka on syytä tutkia peräkkäin.

Saavutettuja säästöjä koskeva väite

- 67 Kantaja vetoaa ensinnäkin säästöihin, jotka se on saavuttanut alkuperäiseen tukihakemukseen verrattuna.

- 68 Se, ettei kantaja ole suorittanut kaikkia suunniteltuja menoja, ei kuitenkaan voi johtaa siihen, että komissio hyväksyy kyseessä olevat kulut. Rahoitustuen loppuosan maksaminen nimittäin riippuu alkuperäisen hyväksymispäätöksen rajoissa koulutus-hanketta varten suoritettujen menojen todellisuudesta (asia C-413/98, Frota Azul-Transportes e Turismo, tuomio 25.1.2001, Kok. 2001, s. I-673, 27 kohta).

Tiettyjen menojen mainitsematta jättämistä koskeva väite

- 69 Kantaja huomauttaa myös, että se on jättänyt loppuosan maksupyyntönsä mainitsematta tietyn joukon tosiasiassa aiheutuneita menoja.

- 70 Kantaja on kuitenkin täsmentänyt istunnossa, että kyseessä olevat seikat, jotka on lueteltu sen kannekirjelmässä, eivät ole sen hakemuksen perusteena. EY 230 artiklan perusteella nostetun kumoamiskanteen yhteydessä yhteisön toimen lainmukaisuutta on joka tapauksessa arvioitava niiden tosiseikkojen perusteella, jotka olivat toimielimen tiedossa sinä päivänä, jona kyseinen toimi on tehty. Näin ollen komissiota ei voida arvostella sellaisten summien huomioimatta jättämisestä, joiden maksamista kantaja ei ollut vaatinut ennen riidanalaisen toimen tekemistä.

Riidanalaisen päätöksen perusteluissa olevia virheitä koskeva väite

- 71 Kantaja katsoo, että riitautetut menot, jotka liittyvät alihankinnan käyttämiseen, maksueriin ja leasingsopimuksiin, olivat perusteltuja.

- 72 Asetuksen N:o 2950/83 6 artiklan 1 kohdasta käy ilmi, että komissio voi pienentää ESR:n tukea silloin, kun sitä ei ole käytetty hyväksymispäätöksessä vahvistettujen ehtojen mukaisesti.
- 73 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jo todennut edellä 36 kohdassa mainitussa asiassa Branco vastaan komissio 27.1.2000 antamassaan tuomiossa (74 kohta), että hyväksymispäätösten vastaanottokuiteista ilmeni, että tuensaaaja on nimenomaisesti sitoutunut käyttämään kyseisiä tukia sovellettavia kansallisia ja yhteisön säännöksiä noudattaen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellä mainitun tuomion 75 kohdassa todennut tältä osin myös, että Portugalin oikeudessa ja yhteisön oikeudessa on julkisten varojen käyttämiselle asetettu hyvää taloudenhoitoa koskeva vaatimus.
- 74 Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on tarkistettava, onko komissio soveltanut tätä käsitettä hyväksyttävästi.
- 75 Lisäksi sen takia, että komissio voi asetuksen N:o 2950/83 6 artiklan 1 kohtaa sovellettaessa joutua arvioimaan monitahoisia tosiasiallisia ja kirjanpidollisia tilanteita, sillä on asiassa laaja harkintavaltia. Näin ollen näitä arviointeja koskevan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valvonnan on rajoituttava sen tarkistamiseen, ettei kyseessä olevia tietoja ole arvioitu ilmeisen virheellisesti (asia T-142/97, Branco v. komissio, tuomio 15.9.1998, Kok. 1998, s. II-3567, 67 kohta; yhdistetyt asiat T-180/96 ja T-181/96, *Mediocurso v. komissio*, tuomio 15.9.1998, Kok. 1998, s. II-3477, 120 kohta; edellä 36 kohdassa mainittu asia Branco v. komissio, tuomio 27.1.2000, 76 kohta; asia T-80/00, *Associação Comercial de Aveiro v. komissio*, tuomio 14.5.2002, Kok. 2002, s. II-2465, 51 kohta ja asia T-81/00, *Associação Comercial de Aveiro v. komissio*, tuomio 14.5.2002, Kok. 2002, s. II-2509, 50 kohta).

— Alihankinnan käyttämistä koskevat väitteet

- 76 On selvää, että kantaja on antanut EB L^{da}:lle alihankintana koulutushankkeet, joita varten se oli saanut ESR:n tukea.
- 77 Mikään ESR:oon liittyvän lainsäädännön tai hyväksymispäätöksen säännös ei ole ristiriidassa alihankinnan käyttämisen kanssa. Tällaisen toimintatavan synnä ei kuitenkaan saa olla koulutushankkeen kustannusten keinotekoinen lisääminen siten, että hyvän taloudenhoidon vaatimus laiminlyödään (edellä 75 kohdassa mainittu asia Branco v. komissio, tuomio 15.9.1998, 77 ja 78 kohta). Alihankinnan käyttämistä on näin ollen voitava perustella sillä, että alihankkija kykenee suorittamaan tiettyjä selvästi yksilöityjä ja sen tavanomaiseen toimintaan kuuluvia erityistehtäviä. Kantaja ei kiistä tätä, ja se on päinvastoin kirjelmässään luokitellut EB L^{da}:n ”asiaan erikoistuneeksi yritykseksi”.
- 78 Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa IGF on todennut 5.5.1989 päivätyssä kertomuksessaan, että EB L^{da} oli kantajan ”suurin palvelujen tarjoaja”, koska sen lasku oli 39 239 750 PTE kahdesta aikuisille ja nuorille suunnatusta koulutuksesta.
- 79 IGF on myös havainnut, että EB L^{da} oli soveltuvan rakenteen puuttuessa puolestaan käyttänyt alihankintaa kurssien valmisteluun liittyvissä palveluissa ja itse koulutuksessa. IGF on erityisesti todennut tältä osin, että kurssien valmistelu oli annettu 1 000 000 PTE:n summalla alihankintana Cooperativa de Serviço na Área Administrativa de Empresas, CRL -nimiselle osuuskunnalle (jäljempänä osuuskunta) ja että koulutuksesta aiheutuneesta 16 000 000 PTE:n suuruisesta summasta 7 500 000 PTE oli laskutettu tämän saman osuuskunnan nimissä.

- 80 IGF on kuitenkin huomauttanut, että osuuskunnan johtokunnan muodostivat kantajan kolme tärkeintä työntekijää, ja kantajalla oli täsmälleen samat osakkaat kuin EB L^{da} -yhtiöllä.
- 81 EB L^{da}:n osallistumisen hyödyllisyyttä koskevan selvityksen puuttumisen ja kolmen yhtiön osallistumisesta aiheutuneiden kustannusten kasvun johdosta IGF on ehdottanut EB L^{da}:n osallistumisesta syntyneiden kustannusten huomioimatta jättämistä ja ainoastaan niiden määrien huomioon ottamista, jotka on tosiasiaassa maksettu koulutuksista.
- 82 IGF on tutkinut erilaiset aiheutuneet kulut tästä näkökulmasta. Se on vähentänyt kouluttajien palkkaukseen liittyvät kustannukset siltä osin kuin sovellettu tuntive-loitus oli korkeampi kuin Portugalin päätöksessä vahvistetut rajat. Kantaja sitä vastoin väittää, että opetushenkilökunnan kustannukset oli laskettu kyseisen päätöksen mukaisesti, mutta se ei esitä näyttöä tämän väitteen tueksi.
- 83 Osuuskunnan EB L^{da}:lta kurssien valmistelusta laskuttaman määrän osalta IGF on todennut, että näitä palveluita koskeva ainoa tosite ei mahdollista yhteyden osoittamista kantajalle myönnetyn rahoitustuen kattamiin koulutushankkeisiin.
- 84 Lisäksi ja vastoin sitä, mitä kantaja väittää, vastaaja ei ole jättänyt ottamatta huomioon muita kuluja, kuten sähkö, vesi, puhelin, lämmitys ja toimistotarvikkeet. IGF:n kertomuksesta, johon komissio viittaa, käy nimittäin ilmi, että kyseessä olevat kulut on otettu huomioon siltä osin kuin ne olivat suorassa yhteydessä kyseiseen toimeen. Muita kuluja on painotettu tuetun toiminnan suhteellisen merkityksen perusteella.

- 85 Edellä esitetyt seikat huomioon ottaen IGF ei ole tehnyt ilmeistä arviointivirhettä katsoessaan, ettei EB L^{da}:n ja osuuskunnan osallistumista voida selittää taloudelliselta kannalta. Erityisesti EB L^{da}:ta on nimittäin voitu pitää keinotekoisena rakenteena, jota ei missään tapauksessa voitu katsoa tosiasiasa ”erikoistuneeksi” tehtäviin, jotka kantaja oli sille antanut. Se on nimittäin toiminut ainoastaan välittäjänä, joka on saanut siinä yhteydessä voittoa tai välityspalkkion. Lisäksi IGF ja komissio sen jälkeen ovat omaksuneet hyvän taloudenhoidon tavoitetta vastaavan menettelytavan, joka ei vaikuta tuensaajaan enempää kuin on tätä tarkoitusta varten tarpeellista. Komissio on siten hylännyt ainoastaan kulut, jotka eivät olleet yhteydessä hyväksytyihin toimiin ja jotka ylittivät tosiasiasa aiheutuneet kustannukset. Se on lisäksi hylännyt ainoastaan vaaditun toimijoiden määrän keinotekoisesta järjestelystä aiheutuneet kulut, koska toteutetut erilaiset tasot näyttäisivät kantajan esittämien selvitysten puuttuessa olevan vailla todellista lisäarvoa. Komissio ei sitä vastoin ole tarkoittanut — muutoin kuin käsiteltävänä olevan asian erityisissä olosuhteissa — sulkea pois rahoitustuen saajan mahdollisuutta käyttää alihankintaa.

— Maksueriin ja leasingsopimuksiin liittyvät väitteet

- 86 Kantaja yhdistää kanteessaan maksueriä koskevan kysymyksen siihen, joka koskee leasingsopimuksia. Se riitauttaa tavan, jolla IGF ja komissio sen jälkeen ovat ymmärtäneet vuokratulujen ”maksuerät”.
- 87 IGF on todennut käytettyjen ”laitteiden vuokran” osalta, että huolimatta siitä, että kyseessä olivat laitteet, jotka olivat kantajalla leasingsopimusten nojalla, kantajan niistä veloitetuiksi kirjaamat määrät eivät vastanneet tosiasiasa vuokrausyhtiölle maksettuja vuokria, vaan hyödykkeistä tehtyjä 33,33 prosentin suuruisia vuosipois-toja. IGF on katsonut kyseisen poistoprosentin liian korkeaksi ja soveltanut 20 prosentin poistoa. Kantaja väittää kuitenkin noudattaneensa kyseisenä aikana Portugalissa voimassa olleita kirjanpitosääntöjä, mutta se ei esitä tältä osin täsmennyksiä eikä tukea näkökannalleen.

- 88 Lisäksi IGF on oikaissut myös kantajan tilejä sen takia, että tiettyjen määrien veloitukset on kirjattu kirjanpitoon kahteen kertaan. Se on korjannut niitä myös sellaisten kirjausten johdosta, jotka on tehty ennen toimien aloittamista, mikä on tapahtunut kesäkuussa eikä huhtikuussa 1987, joten huomioon otettavat kulut voivat yhdeksän kuukauden ajanjakson sijaan koskea ainoastaan seitsemän kuukauden ajanjaksoa. Kantaja väittää tältä osin, että kyseessä olevia laitteita on käytetty koulutuksen valmistelun aikana. Kantaja ei ole kuitenkaan kehitellyt väitettään, jonka tueksi se ei ole myöskään esittänyt näyttöä.

— Komission toiminnan ristiriitaisuuksia koskeva väite

- 89 Kantaja pyrkii lopuksi osoittamaan vastaajan toiminnan ristiriitaisuuden. Se väittää, että opettajien palkat vuonna 1987 toteutetun toimenpiteen osalta on hyväksytty ”täysin mielivaltaisesti ja eri tavoin suhteessa muihin kantajan vuonna 1988 toteuttamiin toimiin”. Tämä väite on jätettävä tutkimatta sen epätasällisuuden johdosta. Sen tueksi ei sitä paitsi ole esitetty näyttöä. Kantaja korostaa myös, että DAFSE on vuoden 1987 osalta hyväksynyt tukikelpoisiksi menoiksi harjoittelijoiden läsnäolopalkkiot ja maksuerät vastoin asennetta, joka on omaksuttu vuonna 1988 toteutetun toimen osalta. Tämänkään väitteen tueksi ei kuitenkaan ole esitetty näyttöä, eikä kantaja täsmennä, mitkä maksuerät ovat kysymyksessä.

Asetuksen N:o 2950/83 rikkomista koskeva johtopäätös

- 90 Kantaja ei ole yleisesti ottaen esittänyt arvostelunsa tueksi lainkaan täsmällisiä todisteita, jotka voisivat kyseenalaistaa riidanalaisen päätöksen tueksi esitetyt tosiseikkoja koskevat arvioinnit. Näin ollen tämä arvostelu on selvästi riittämätön

osoittamaan, että komissio olisi tehnyt ilmeisen arviointivirheen (asia T-380/94, AIUFASS ja AKT v. komissio, tuomio 12.12.1996, Kok. 1996, s. II-2169, 59 kohta) yhtyessään IGF:n mielipiteeseen, jonka mukaan kyseessä oleva koulutus ei ollut noudattanut hyvän taloudenhoidon vaatimuksia, jotka kuuluivat alkuperäisiin hyväksymisedellytyksiin.

91 Tästä seuraa, ettei komissio ole rikkonut asetuksen N:o 2950/83 6 artiklan 1 kohtaa.

b) Saavutettujen oikeuksien loukkaaminen

92 Vaikka hyväksymispäätös antaa ESR:sta maksettavan tuen saajalle oikeuden vaatia tuen maksamista, tilanne voi olla tällainen vain siinä tapauksessa, että tuki on käytetty kyseisessä päätöksessä vahvistettuja edellytyksiä noudattaen (edellä 75 kohdassa mainittu asia Branco v. komissio, tuomio 15.9.1998, 105 kohta ja edellä 36 kohdassa mainittu asia Branco v. komissio, tuomio 27.1.2000, 94 kohta).

93 Edellä olevasta 71 kohdasta ja sitä seuraavista kohdista käy kuitenkin ilmi, ettei vastaaja ole tehnyt ilmeistä arviointivirhettä katsoessaan, ettei tuettua koulutusta ollut toteutettu alkuperäisen hyväksymispäätöksen edellytyksiä noudattaen.

94 Kantajalla ei siten ole mitään oikeutta kyseessä olevan tuen loppuosan maksuun.

95 Kaksi ensimmäistä kanneperustetta eivät näin ollen ole perusteltuja.

B Kolmas kanneperuste, joka koskee luottamuksensuojan ja oikeusvarmuuden periaatteiden loukkaamista

96 Tässä kanneperusteessa on kaksi osaa.

1. *Ensimmäinen osa (maksupyynnön kirjanpito tietojen oikeellisuuden varmistamisen luoma luottamuksensuoja)*

a) Asianosaisten lausumat

97 Kantaja väittää, että DAFSEn vuonna 1988 suorittama loppuosan maksupyyntöön sisältyvien tosiseikkoja ja kirjanpitoa koskevien tietojen oikeellisuuden varmistaminen on synnyttänyt sille oikeuden tuen saamiseen.

98 Riidanalainen toimi kyseenalaistaa tämän päätöksen, vaikka tosiseikat ovat pysyneet muuttumattomina. Portugalin tuomioistuimet olivat erityisesti lopettaneet kantajaa vastaan suunnattujen rikossyytteiden käsittelyn ja päättäneet siten siihen kohdistuneen oletuksen väärinkäytöksistä.

99 Kantaja huomauttaa, että lisäksi oikeellisuuden varmistamista koskeva toimivalta kuuluu Portugalissa yksinomaan DAFSElle.

- 100 Vuonna 1988 tapahtunut oikeellisuuden varmistaminen on kantajan mukaan luonut sille maksua koskevan perustellun odotuksen, jonka komissio voi kyseenalaistaa ainoastaan silloin, kun alkuperäisessä hyväksymispäätöksessä vahvistettuja edellytyksiä ei ollut noudatettu, mutta ei silloin, kun muut arvioinnit ovat myöhemmin ristiriidassa oikeiksi varmistettujen kustannusten ja menojen kanssa.
- 101 Vastaaja kiistää nämä väitteet ja väittää, ettei kanneperuste ole perusteltu.

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 102 Oikeus vedota luottamuksensuojan periaatteeseen edellyttää kolmen edellytyksen toteutumista. Yhteisön hallintoelimen on ensiksikin täytynyt toimittaa asianomaiselle täsmälliset, ehdottomat ja yhtäpitävät takeet, jotka on antanut valtuudet omaava ja luotettava taho. Näiden takeiden on toiseksi oltava sellaisia, että ne saavat aikaan perustellun odotuksen sen henkilön mielessä, jolle ne on osoitettu. Annettujen takeiden täytyy kolmanneksi olla sovellettavien normien mukaisia. (asia T-203/97, Forvass v. komissio, tuomio 6.7.1999, Kok. H. 1999, s. I-A-129 ja II-705, 70 kohta ja asia T-199/01, G v. komissio, tuomio 7.11.2002, Kok. H. 2002, s. I-A-207 ja II-1085, 38 kohta).
- 103 Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa se, että kansallinen viranomainen on aluksi varmistanut loppuosan maksupyyntöön sisältyvien tosiseikkoja ja kirjanpitoa koskevien tietojen oikeellisuuden, ei voinut luoda peruteltua luottamusta tuensajalle kyseisen loppuosan maksamisen osalta.
- 104 Päätöksen 83/516 2 artiklan 2 kohdasta käy ensinnäkin ilmi, että asianomaisten jäsenvaltioiden on taattava ESR:n rahoittamien toimenpiteiden moitteeton toteutta-

minen. Lisäksi asetuksen N:o 2950/83 7 artiklan 1 kohdan mukaan komissio voi tarkistaa loppuosan maksupyynnöt ”sanotun kuitenkaan rajoittamatta jäsenvaltioiden suorittamia tarkastuksia”. Näitä jäsenvaltion velvollisuuksia ja toimivaltuuksia ei ole mitenkään rajoitettu ajallisesti. Tästä seuraa, että asetuksen N:o 2950/83 5 artiklan 4 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitettu koulutushanketta koskevan tuen loppuosan maksupyynnössä olevien tosiseikkoja ja kirjanpitoa koskevien tietojen oikeellisuuden varmistaminen ei estä jäsenvaltiota tutkimasta myöhemmin uudelleen tuen loppuosan maksupyynnöstä (asia C-453/98 P, Branco v. komissio, määräys 12.11.1999, Kok. 1999, s. I-8037, 77 kohta ja edellä 68 kohdassa mainittu asia Frota Azul-Transportes e Turismo, tuomion 62 kohta). Mikään ei myöskään estä sitä, että DAFSE tällaisen uuden tutkimuksen suorittamiseksi turvautuu ammattimaiseen tilintarkastajaan, kuten IGF:ään (em. asia Branco v. komissio, määräyksen 78 kohta ja edellä 36 kohdassa mainittu asia Branco v. komissio, tuomio 27.1.2000, 68 kohta).

- 105 Toiseksi asetuksen N:o 2950/83 6 artiklan 1 kohdassa varataan komissiolle toimivalta tehdä loppuosan maksamista koskeva lopullinen päätös. Näin ollen komissiota ei sitonut DAFSEN suorittama oikeellisuuden varmistaminen. Sitä ei näin ollen voitu pitää loppuosan maksamista koskevana takeena, jonka on antanut tätä varten tarvittavan toimivallan omaava elin.
- 106 Kolmanneksi edellä mainitun säännöksen mukaan lopullinen päätös edellyttää sitä, että tuensaaja noudattaa rahoitustuen myöntämiselle asetettuja edellytyksiä (edellä 104 kohdassa mainittu asia Branco v. komissio, määräyksen 87–89 kohta). Kahden ensimmäisen kanneperusteen tutkinta on kuitenkin osoittanut, ettei komissio ollut tehnyt ilmeistä arviointivirhettä katsoessaan, ettei kantaja ollut noudattanut niitä hyvän taloudenhoidon vaatimuksia, jotka sisältyvät kysessä olevalle tuelle asetettuihin edellytyksiin.
- 107 Neljänneksi menettelyn kulku ei ole voinut synnyttää kantajalle minkäänlaista perusteltua luottamusta. DAFSE on nimittäin 30.7.1990 päivätyllä kirjeellä määrännyt kantajan palauttamaan sille ESR:n ja Portugalin tasavallan suorittamat ennakot. Seuraavaksi kantajalle on ilmoitettu päätöksen 83/673 7 artiklassa tarkoitusta oletetusta väärinkäytöksestä ja tämän jälkeen tutkimusmenettelyn aloittami-

sesta Tribunal de Instrução Criminal da Comarca do Portossa ESR:n rahoittamiin koulutushankkeisiin liittyvien tukien saamista ja väärinkäyttöä koskevan petoksen vuoksi. Kantaja on vielä vastaanottanut tiedoksiannon kyseessä olevan rahoitustuen keskeyttämistä koskevasta päätöksestä, jota vastaan se on nostanut kumoamiskanteen, joka on hylätty. Lopuksi kantaja on — sen jälkeen, kun syytteiden käsittely oli lopetettu vanhenemisen takia — vastaanottanut rahoitustuen pienentämistä koskevan päätösluonnoksen huomautusten esittämistä varten.

- 108 Se seikka, että kantajaa vastaan nostetuista rikossyytteistä on luovuttu, ei voi olla perustana sen väitetyille perustellulle luottamukselle, joka koskee tuen maksamista. Asetuksen N:o 2950/83 6 artiklasta käy nimittäin ilmi, että ESR:n myöntämän tuen väärinkäyttöä ei ole yhteisön oikeudessa luonnehdittu rikosoikeudellisesti rangaistavaksi teoksi (asia C-186/98, Nunes ja de Matos, tuomio 8.7.1999, Kok. 1999, s. I-4883, 7 ja 8 kohta). Vaikka hyvän hallinnon periaate, joka velvoittaa yhteisön toimielimen tekemään päätöksen asian kannalta merkityksellisistä seikoista täysin tietoisena, on perusteena sille, että komissio lykkää asian ratkaisua, kun kansallinen tuomioistuin joutuu ottamaan kantaa petoksen tapahtumiseen, se ei näin ollen kuitenkaan estänyt sitä, että komissio jatkoi tukensa mahdollisen pienentämisen tutkimista IGF:n hallinnollisen tutkimuksen perusteella sen jälkeen kun syytteiden käsittely oli lopetettu vanhenemisen johdosta.

- 109 Tästä seuraa, ettei kolmannen kanneperusteen ensimmäinen osa ole perusteltu.

2. Toinen osa (kohtuuttoman ajan kestänyt oikeudellinen epävarmuus ja perustellun luottamuksen loukkaaminen)

a) Asianosaisten lausumat

- 110 Kantaja väittää, että luottamuksensuojan ja oikeusvarmuuden periaatteita on loukattu, koska siitä huolimatta, ettei komissio ole sidottu tiettyyn määräaikaan, sen on kuitenkin tehtävä päätöksensä kohtuullisessa ajassa.

- 111 Riidanalaisen toimen tekemistä edeltänyt viidentoista vuoden aika on kuitenkin liian pitkä. Kantaja katsoo erityisesti, että sitä vastaan nostetuista syyteistä luopuminen on poistanut kaikki perusteet olla hyväksymättä sen maksupyyntöä.
- 112 Kantaja korostaa myös, että sitä mukaa kuin kyseinen aika kului, kulunut aika synnytti kantajalle perustellun luottamuksen sen seikan osalta, että komissio tekee päätöksen, joka vastaa loppuosan maksupyyntöön vuonna 1988 hyväksyneen DAFSEn suorittamaa oikeellisuuden varmistamista.
- 113 Vastaaja kiistää nämä väitteet ja väittää, ettei kanneperuste ole perusteltu.

b) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

Kyseessä olevan ajan kohtuullisuus ja oikeusvarmuus

- 114 Vakiintuneessa oikeuskäytännössä on tältä osin katsottu, että hallinnollisen menettelyn keston kohtuullisuutta on arvioitava tapauskohtaisesti ja että arvioinnissa on otettava huomioon muun muassa asiayhteys, eri menettelyvaiheet, asian vaikeusaste sekä asian merkitys eri osapuolille (asia T-73/95, Oliveira v. komissio, tuomio 19.3.1997, Kok. 1997, s. II-381, 4 kohta; yhdistetyt asiat T-213/95 ja T-18/96, SCK ja FNK v. komissio, tuomio 22.10.1997, Kok. 1997, s. II-1739, 57 kohta; yhdistetyt asiat T-180/96 ja T-181/96, Mediocurso v. komissio, tuomio 15.9.1998, Kok. 1998, s. II-3477, 61 kohta ja asia T-182/96, Partex v. komissio, tuomio 16.9.1999, Kok. 1999, s. II-2673, 177 kohta).

- 115 Juuri tältä kannalta onkin arvioitava sen ajan kohtuullisuutta, joka on kulunut sillä välin, kun kantaja esitti tuen loppuosan maksupyynnön heinäkuussa 1988 ja riidanalainen päätös tehtiin 23.10.2002.
- 116 DAFSE on heinäkuun 1988 ja toukokuun 1989 välillä tarkastanut kantajan tilit, ja IGF on suorittanut asetuksen N:o 2950/83 7 artiklan 1 kohdan nojalla perusteellisen rahoitustarkastuksen, jonka tarkoituksena oli varmistaa, että EB L^{da}:lle aiheutuneet menot olivat paikkansapitäviä ja perustuivat tositteisiin.
- 117 Väärinkäytöksiä koskevat viitteet huomioon ottaen DAFSE ja komissio ovat tämän jälkeen odottaneet, että Portugalin tuomioistuimet ratkaisevat kantajaa vastaan nostetut rikossyytteet. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellä 36 kohdassa mainitussa asiassa Branco vastaan komissio 27.1.2000 antamassaan tuomiossa (51 kohta) todennut, että ”koska nyt esillä olevassa tapauksessa komissio epäili vakavasti tukien väärinkäyttöä IGF:n kertomuksen perusteella ja koska portugalilaisessa rikostuomioistuimessa oli vireillä tiettyihin rahoitettuihin hankkeisiin liittyvä oikeudenkäynti tuensaajaa vastaan sillä hetkellä, kun komissiota vaadittiin tekemään päätös, komissiolla ei ollut velvollisuutta tehdä lopullista päätöstä loppuosan maksamisesta”.
- 118 Näin ollen komissio on vasta silloin, kun Portugalin viranomaiset ovat ilmoittaneet sille syytteiden raukeamisesta heinäkuussa 2001, saanut varmuuden, ettei asian rikosoikeudellinen käsittely enää etene. Näin ollen komission oli aloitettava asian hallinnollinen tutkinta uudelleen entistä huolellisemmin ja varovaisemmin, koska missään tuomiossa ei ollut otettu kantaa kantajan menettelyihin ja koska rikosoikeudenkäynti oli valituksen jälkeen päättynyt pelkästään vanhenemisen johdosta.

- 119 Kyseisestä päivästä lähtien komissio on valmistellut rahoitustuen pienentämistä koskevaa päätösluonnosta IGF:n kertomuksen havaintojen perusteella ja edellisessä kohdassa kuvatun asiayhteyden edellyttämällä varovaisuudella. Komissio on tämän jälkeen antanut 8.1.2002 tämän luonnoksen asetuksen N:o 2950/83 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti tiedoksi Portugalin viranomaisille huomautusten esittämistä varten. Menettely on ollut keskeytettynä, kun jäsenvaltio on puolestaan ilmoittanut tästä luonnoksesta kantajalle antaakseen myös sille mahdollisuuden esittää huomautuksensa. Kantaja ei ole esittänyt huomautuksia sille asetetussa määräajassa. DAFSE oli ilmoittanut vastaajalle 24.4.2002, ettei sillä ollut mitään vastaväitteitä päätösluonnokseen. Komission yksiköt ovat tämän jälkeen saaneet päätösluonnokselle hyväksynnän budjettipääosastosta, oikeudellisesta yksiköstä ja varainhoidon valvonnan pääosastosta. Riidanalainen päätös tehtiin 23.10.2002.
- 120 Tästä tapahtumien sarjasta, kansallisen ja yhteisön tason oikeudellisten ja hallinnollisten menettelyjen monimutkaisuudesta sekä siitä, että komission oli lopulta mahdotonta nojautua rikosoikeudelliseen tuomioon, seuraa, että kaikki riidanalaisen päätöksen tekemistä edeltäneet menettelyn vaiheet on saatettu päätökseen kohtuullisessa ajassa.
- 121 Kantaja väittää kuitenkin, että huomioon on otettava se aika, joka on kulunut siihen asti, kun kansallisille viranomaisille kuuluva riidanalaisen päätöksen tiedoksiantaminen tapahtui 31.7.2003.
- 122 Nyt käsiteltävänä olevan asian olosuhteissa on kuitenkin todettava, että komissio on antanut riidanalaisen päätöksen hyvissä ajoin tiedoksi sen adressaatille eli Portugalin tasavallalle ja velvoittanut tämän ilmoittamaan päätöksestä kantajalle. Portugalin tasavalta on tosin antanut mainitun päätöksen tiedoksi myöhässä, mutta siitä ei voida arvostella komissiota. Toteamukseen kohtuullisen ajan noudattamatta

jättämisestä voivat kuitenkin johtaa ainoastaan komission vastuulla olevat hitaat toimenpiteet. Näin ollen väitetty oikeudellinen epävarmuus, jonka kantaja yhdistää kyseisen aikaan, ei voi johtaa riidanalaisen päätöksen kumoamiseen.

Perusteltu luottamus, jonka komission ratkaisun tekemiseen käyttämä aika oli synnyttänyt

123 Kantaja väittää, että kohtuuton aika, jonka komissio oli käyttänyt tuen loppuosan maksupyyntöä koskevan ratkaisun tekemiseen, oli synnyttänyt sille perustellun luottamuksen mainitun loppuosan maksamisen osalta.

124 Edellä 120 ja 122 kohdassa esitetyt toteamukset huomioon ottaen tämä väite perustuu kuitenkin virheelliseen oletukseen ja on hylättävä. Lisäksi perusteltu luottamus edellyttää erityisesti, että yhteisön hallintoelin on toimittanut asianomaiselle täsmälliset, ehdottomat ja yhtäpitävät takeet, jotka on antanut valtuudet omaava ja luotettava taho. Kuten on jo todettu (ks. edellä 102–109 kohta), näin ei kuitenkaan ole tapahtunut nyt käsiteltävänä olevassa asiassa.

125 Lisäksi kanneperusteen ensimmäisen osan tutkinta on osoittanut, että DAFSEN alun perin suorittama oikeellisuuden varmistaminen ja menettelyn jatko eivät voineet olla perusteena tätä maksua koskevalle perustellulle luottamukselle.

126 Näin ollen kolmannen kanneperusteen kummatkin osat on hylättävä.

C Neljäs kanneperuste, joka koskee suhteellisuusperiaatteen loukkaamista

1. Asianosaisten lausumat

127 Kantajan mukaan vastaaja on loukannut suhteellisuusperiaatetta, kun se ei ole noudattanut hyväksymispäätöksen mukaista sitoumustaan korvata kantajalle sen toteuttamisesta koulutushankkeiden yhteydessä laillisesti aiheutuneita menoja.

128 Vastaaja kiistää tämän.

2. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

129 Komission nyt käsiteltävässä asiassa tekemät tuen määrän pienennykset liittyvät suoraan väärinkäytöksiin, joista Portugalin viranomaiset ovat ilmoittaneet sille, ja niiden tarkoituksena on estää ainoastaan lainvastaisten tai tarpeettomien kulujen korvaaminen.

130 Nämä tuen määrän pienennykset ovat siis suhteellisuusperiaatteen mukaisia.

131 Tästä seuraa, että neljäs kanneperuste on hylättävä.

132 Tämän vuoksi kanne on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

- 133 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut vastaajan vaatimusten mukaisesti.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Kanne hylätään.**
- 2) **Kantaja velloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Vilaras

Dehousse

Šváby

Julistettiin Luxemburgissa 30 päivänä kesäkuuta 2005.

H. Jung

M. Vilaras

kirjaaja

jaoston puheenjohtaja